

Özkan Gölpinar

Een huis voor dolende verhalen

Openingswoord door Özkan Gölpinar bij de tentoonstelling *The bricks that build a home*

Nest in samenwerking met Migratie Museum www.migratie-museum.nl www.nestruimte.nl

Te zien 7 december 2018 - 20 januari 2019 wo t/m zo 12 - 17 uur Hoge Zand 42 Den Haag

Een huis voor dolende verhalen

Het schrijven van een speech over migratie heeft voor een schrijver, die zelf 45 keer in zijn leven is verhuisd, soms meer met zelftherapie te maken dan met zelfexpressie. De schrijver ontkomt er dan niet aan om zijn eigen geschiedenis onder de loep te nemen. Vooral als die geschiedenis in het teken heeft gestaan van een zoektocht naar een huis.

Hij dient van tijd tot tijd het fileermes te hanteren om reepjes geschiedenis en herinnering los te snijden van al die huizen waar hij heeft gewoond om die opnieuw te ordenen. Voor melancholische migranten is er geen thuis, geen land van aankomst. Wij zijn altijd onderweg. Wij zijn de moderne Ophelia's, die vast zitten in het schemergebied tussen nog net niet zinken en blijven drijven. We moesten letterlijk en figuurlijk over grenzen gaan. We moesten leren leven met onvervulde verwachtingen. Ons met hand en tand verzetten tegen de fossilisering van onze versnipperde identiteiten. Jongleren met onze meerdere loyaliteiten, meerdere huizen in meerdere landen.

Het is een verdienste van het Migratie Museum dat zij met de tentoonstelling 'The bricks that build a home' ruimte weet te geven aan al deze vragen waar ik mijn hele leven als individu mee heb lopen worstelen. Vragen die niet alleen voor migranten maar ook voor de autochtone Nederlander die zijn hele leven maar op 1 adres heeft gewoond, van belang zijn. Waar staan we nu, na decennia van migratie? Wat is onze nationale identiteit? Wat gebeurt er met mijn verhaal?

Hier gaat het al lang niet meer alleen om vragen die betrekking hebben op de fysieke ruimte van de tastbaarheid. De fysieke scheidslijnen. Daar weten we in Den Haag wel weg mee. Wij zijn goed in het stapelen van stenen. Wil je een nieuwe woning, dan krijg je toch een nieuwe woning? Maar hoe gaan we om met de sociale ruimte? De ruimte tussen de stenen?

We leven in melodramatische tijden, we leven in tijden waarin je elkaar niet overtuigt met argumenten en inzichten, maar met emoties en gevoelens. Het gaat ook niet meer om argumenten of kennis, het gaat net zo vaak om drama.

En ik geef toe, het gaat ons niet altijd goed af om een beetje creatief om te gaan met al deze drama's.

Deze stad telt meer dan 180 verschillende nationaliteiten. Hoe gaan we dan om met onze gezamenlijke geschiedenis? Is het mogelijk om een gezamenlijke toekomst te verbeelden? Deze wereld is abstracter en minder 'kneedbaar'. Deze bestaat uit menselijke relaties, discussies over pigment en over wie welk recht heeft, en is vaak weerbarstiger dan het ruwste materiaal. Daar is nog een wereld te winnen. En daar ligt dan ook de unieke kans voor het Migratie Museum om als verbinder en vertaler op te treden.

Er zijn boekenkasten vol geschreven over het migratievraagstuk. Veelal haastig neergepende verhalen zonder karakters en personages van vlees en bloed. In plaats van steriele statistieken en bestuurlijke maatregelen, lijkt mij dat er in Den Haag meer dan ooit de behoefte bestaat aan ideeën voor en over de toekomst van deze stad. Dat kan alleen als meer kennis wordt gegenereerd over de geschiedenis van diezelfde bewoners.

In een vroeg essay, *Over nut en nadeel van geschiedenis voor het leven*, onderscheidt Friedrich Nietzsche drie manieren van geschiedenis bedrijven: je vereert het verleden, je verzamelt het verleden, of je bekritiseert het verleden. Op alle drie heeft Nietzsche veel aan te merken. Hij waarschuwt voor een overdaad aan geschiedenis. Het verleden moet ondergeschikt zijn aan het heden. Ook vandaag de dag zien wij een nieuwe behoefte aan verering van de geschiedenis in botsing komen met de neiging tot bekritisering van de geschiedenis.

We zeggen wel eens: de geschiedenis kunnen we niet terugdraaien. Iets dat voltooid verleden tijd is, komt nooit meer terug. Dat klopt, maar geschiedenis is nooit neutraal en ze wordt bovendien voortdurend herschreven. Debat hoort daarbij.

De harde waarheid is, en dat beseft Nietzsche, dat niemand blijvend onderdak in een gestold verleden kan vinden, niemand trots of eigenwaarde louter aan de geschiedenis kan ontleen. Hij had gelijk: te veel geschiedenis is soms als “verwoestend onkruid”. Het maakt het heden onleefbaar.

Het herinneren is niet meer voldoende als de herinnering tussen je vingers dreigt weg te glippen. Herinneringen verwateren, verbleken en verdwijnen soms gaandeweg. Je neemt niet alleen afscheid van een plek, je laat ook iets achter. Daarna ben je ook niet meer op de plek waar je wilt zijn, terwijl de plaats waar je vandaan komt alleen nog existeert in je herinneringen. Het houden van is niet meer voldoende als de herinnering tussen je vingers dreigt weg te glippen.

Of we het nou leuk vinden of niet, we moeten allemaal leren om te leven in een omgeving die zich steeds meer kenmerkt door schizofrenie. Een omgeving waarin we soms thuis zijn, maar waarvan we ons soms ook mijlenver verwijderd voelen en waarin het begrip 'thuis' niet vanzelfsprekend meer is, maar steeds opnieuw moet worden uitgevonden, aan de hand van soms botsende en dan weer constructieve conversaties.

Daarbij zijn de volgende vragen van belang:

Sommige trauma's zoals het trauma van de Tweede Wereldoorlog staan op papier, ze hebben een plek gekregen in boeken en films. Ervaringen worden jaarlijks gedeeld. Maar wat doen wij met die andere trauma's. Zoals die van de koloniale geschiedenis?

Welke (stand-)beelden zetten we neer en welke halen we weg? Moeten we ze wel weghalen of moeten wij ze voorzien van nieuwe bijschriften?

Of vragen zoals: voor welke geschiedenis maken we in dit land geld vrij? Wie krijgt of neemt de ruimte om kritisch te zijn? Wie mag zich verzetten en hoe? Wie mag welk verhaal vertellen?

Ik heb het wel vaker gezegd. Een museum is geen eiland en kan alleen functioneren als het ingebed is in een samenleving waar het wordt gevoed en gekoesterd. Soms moet een museum inspelen op actuele vragen door zelf de kritiek op zichzelf te organiseren.

De directeur van deze organisatie weet maar al te goed dat ook geschiedenissen kunnen worden weggedrukt uit de officiële canon. Deze geschiedenissen gaan dan als geesten boven onze hoofden dolen. Daarom is het ook goed dat hij de hulp heeft ingeroepen van een bijzondere groep kunstenaars. Mensen als Sara Blokland, Quentley Barbara, Lebohang Kganye, Anaïs López of Amber Toorop. In mijn optiek zijn deze kunstenaars de moderne *ghostbusters* van onze tijd. Omdat ze als kunstenaars weten hoe het is om te moeten dolen, zijn zij als geen ander in staat om deze dolende dromen, herinneringen en geschiedenissen te vangen.

Zij laten ons met hun werken zien hoe wij soms moeten jongleren met onze perspectieven en hoe wij soms boven onszelf moeten uitstijgen om tot onszelf te komen. Hoe we moeten aankomen en tegelijkertijd weer afscheid moeten nemen. Moeten opbouwen en breken met één en dezelfde beweging. Dat wij moeten durven afscheid te nemen van het ene huis zonder op voorhand te weten of wij ooit weer bij een ander thuis zullen aankomen.

Zij laten zien dat diversiteit van alle tijden is, dat migratie niet iets nieuws is. Als Nederland een huis is, dan is het inmiddels een huis geworden met meerdere kamers. Daar valt niets meer aan te veranderen. Hoe divers we ook zijn, wij wonen wel in hetzelfde huis. Misschien kunnen we daarom niet veel meer doen dan een gezamenlijke koers uitzetten.

Voor sommigen zijn onze musea plekken waar de tijd soms stilstaat en men kan vluchten in een droom. Een huis waar mensen met elkaar op zoek gaan naar antwoorden op de vragen wie wij zijn, waar wij thuishoren en waar wij naartoe willen gaan. Een huis waar we niet alleen ervaringen en indrukken meenemen maar soms ook iets van onszelf achterlaten. Een huis dat door kunstenaars en bezoekers van tijdelijke betekenissen kan worden voorzien.

Een huis waar soms ontroering maar soms ook wrijving ontstaat. Een huis waar niet alleen dolende kunstenaars maar ook dolende verhalen naar toe kunnen terugkeren. Terugkeren in nieuwe beelden en nieuwe verhalen. Verhalen die onze herinneringen weer nieuw leven inblazen. Verhalen die zich gaandeweg opstapelen tot de bouwstenen van een gemeenschappelijke huis, geen bakstenen huis, maar een huis dat voortdurend in beweging is, voortdurend aan het transformeren is, voortdurend op zoek gaat naar zichzelf.

Ik dank u voor uw komst en wens u veel kijkplezier toe.

Özkan Gölpinar

Den Haag, 7 december 2018